

6. BÖLÜM:

BAŞKANLIK FEDERASYONA YOL AÇAR MI?

Başlarken: “Federasyon” nedir?

Kısaca özetlemek gerekirse, federasyonlarda, ülke eyaletlere bölünür ve her eyaletin kendi yürütme, yasama, yargısı vardır. Her eyaletin kendi kanunları vardır (“federal” yani ülke çapında uygulanan kanunların yanı sıra). Federasyonlarda, vatandaşları ilgilendiren birçok konu eyalet seviyesinde kararlaştırılır.

6.1. BAŞKANLIK SİSTEMİ FEDERASYONLAR İÇİN KURULMUŞTUR:

Bildiğimiz demokratik başkanlık sistemi 1787* yılında ABD Anayasası ile kurulmuştur.

(*Küçük açıklama: ABD Anayasası 1787’de yazılıyor, 1788’de imzalanıyor ve 1789’da yürürlüğe giriyor. Bu kitapta genelde “yazılış” tarihine atıf yapıyorum; 1787’ye, ama 1789 da geçerli bir referans tarihidir).

1787 ABD Anayasası’nın oluşum şartlarını kısaca hatırlatalım:

Bildiğiniz üzere, ABD bir İngiliz kolonisiydi. 1775’lerde bağımsızlık mücadelesi başladı ve bunun sonucu 13 eyalet, İngiltere’den bağımsızlıklarını ilan ettiler. Ancak bir ulus değillerdi. Daha sonra, “kurucu atalar” dedikleri George Washington, Benjamin Franklin, John Adams, Thomas Jefferson gibi isimler “birleşik devletler” fikrini geliştirdi ve neticeye ulaştırdı. 1787 yılında ABD Anayasası ve ilk bilinen “başkanlık sistemi” bu ortamda ortaya çıktı.

Bu sebeple, ***başkanlık sistemi tasarlanırken, “bağımsız eyaletlere yeterince güç ve nefes alanı bırakan bir sistemin” kurulması en büyük öncelikti.***

Diğer bir ifadeyle: **Başkanlık sistemi bir federasyon için kurulmuş bir sistemdi.**

Federal yapı ve eyaletlerin bağımsız ruhlarına uygun olarak, ana hatlarıyla şöyle bir sistem benimsendi:

- 1) Bağımsız eyaletleri dış dünyaya karşı ve tüm eyaletleri ilgilendiren (özellikle eyaletler arası ticaret gibi) konularda bir “genel koordinatör” olsun, bir başkan olsun; ama yetkileri bu koordinasyon ve dış dünyaya karşı temsil ile sınırlandırılсын, yetkileri dar tanımlansın,
- 2) İki kamaralı bir Kongre oluşturulsun: Birinde nüfus sayımına göre temsil olsun (Temsilciler Meclisi); ama diğerinde her eyalet (en küçüğü bile) 2 temsilciyle eşit temsil edilsin (Senato),
- 3) Hem başkan hem Kongre’nin yetkileri kısa bir anayasa ile dar şekilde tanımlansın, diğer tüm alanlar eyaletlere ve vatandaşlara (geniş özgürlük alanı) bırakılсын. (Anayasa Ek Madde 10).

ABD Anayasası’nın ruhu, “özü” bu kadardır. **ABD Anayasası sadece 7 madde ve 27 ek maddeden (“ek” veya “tadil” maddesi denilebilir) oluşur, tüm federal (merkezi) devlet yetkileri dar**

tanımlanmıştır. Sistemin “anahtarı” 10. Ek Madde’dedir: Açıkça yetki verilmeyen tüm alanlar, eyaletlere ve vatandaşlara bırakılmıştır!

TESPİT 35:

ABD ANAYASASI’NIN VE DOLAYISIYLA BAŞKANLIK SİSTEMİNİN ANAHTARI, EK MADDE 10’DADIR:

FEDERAL (MERKEZİ) YÖNETİMİN YETKİLERİ DAR TANIMLANMIŞTIR, DİĞER ALANLAR EYALETLERE BIRAKILMIŞTIR.

EYALETLER KENDİ BAĞIMSIZLIKLARINI BÜYÜK ÖLÇÜDE KORUMUŞLARDIR.

BAŞKANLIK SİSTEMİ ASLEN FEDERAL YAPIYI KORUMAK VE İŞLETMEK İÇİN TASARLANMIŞ BİR SİSTEMDİR.

6.2. BAŞKANLIK, FEDERASYONLARDA DAHA İYİ İŞLEMİŞTİR:

Yukarıda izah ettiğim üzere, başkanlık sistemi, dünyada (ABD hariç) demokrasi ve istikrar getirmemiştir. İşlemesi çok zor bir sistemdir. Tekrar hatırlatmak adına, kısaca:

Başkanlık sistemi, demokratik şekilde kurulduğunda, “katı güçler ayrılığı” yüzünden tıkanmalara yol açar; demokratik şekilde kurulmazsa da, “tıkanmalar olmasın” denilirse, bu sefer de başkana fazla yetki verilir, otoriter rejimlere yol açar.

Bu yüzden, başkanlık sistemi sadece federasyonlarda nispeten daha iyi işler.

Neden mi?

Federasyonlarda, halkı ilgilendiren konuların yüzde 90'ı eyalet seviyesinde kararlaştırılıyor. Bu da 2 temel sonuca yol açıyor:

- 1) Federal (merkezi) seviyede bir “tıkanma” olursa, hayat devam ediyor! Örneğin, federal bir yasa uzun süre çıkmasa dahi (bir tıkanmadan dolayı), fazla önemi yoktur, zaten vatandaşları ilgilendiren neredeyse tüm önemli konular, eyalet yasaları ile düzenlenmektedir.
- 2) Başkan, üniter bir devlette olabileceği kadar otoriterleşiyor. Bunun da sebebi basit: O kadar büyük bir yetki alanı eyaletlere bırakılmış ki, eyaletlerin kendi “başkanı/seçilmiş-valisi” (governor), kendi yasaması, kendi yargısı, federal başkana karşı çok büyük bir “dördüncü güç”.

TESPİT 36:

*1787'DE ABD'DE BAŞKANLIK SİSTEMİNİ
TASARLAYANLAR ÜNİTER BİR DEVLETTE NASIL
İŞLEYECEĞİNİ DÜŞÜNMEMİŞLERDİR:*

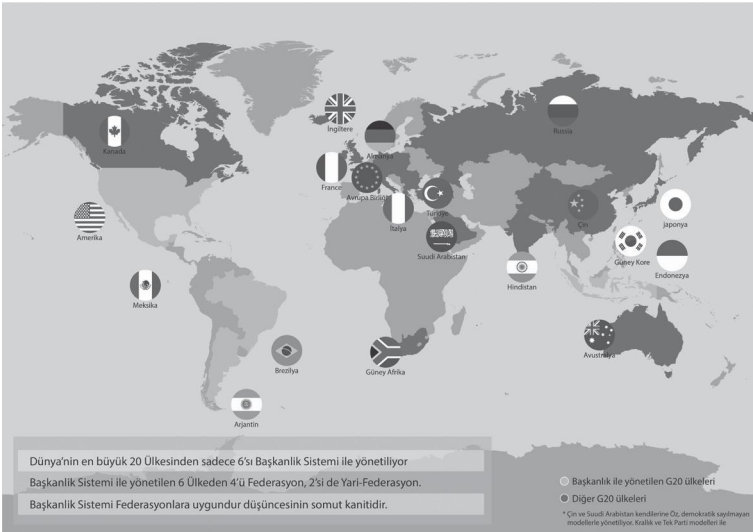
*ZİRA SİSTEMİ BİR FEDERASYON İÇİN
TASARLAMISLARDIR.*

*SİSTEMİN YAPISINDAN KAYNAKLANAN SOMUT
SEBEPLERDEN DOLAYI:*

*BAŞKANLIK SİSTEMİ FEDERASYONLARDA DAHA İYİ
İŞLEMİŞTİR.*

6.3. DÜNYADA, BAŞKANLIK SİSTEMİ AĞIRLIKLIL FEDERASYONLARDA BULUNUR

- Başkanlık sisteminin önder ülkesi **ABD**'dir: ABD bir federasyon.
- Başkanlık sisteminin önder kıtası **Latin Amerika**'dır: Latin Amerika'da başlıca ülkeler federasyondur. Latin Amerika nüfusunun üçte ikisi (2/3) federasyonlarda yaşar. (Yaklaşık 600 milyonluk Latin Amerika kıtasının 400 milyonu federasyonlarda yaşar).
- Dünyanın önde gelen ülkelerine baktığımızda (ve Türkiye'nin kendisini mukayese etmesi gereken "1. Lig" ülkeleri!), G20'ye dahil 20 ülkeden sadece 6 tanesinde başkanlık sistemi var ve bunlardan 4'ü tam federasyon (ABD, Meksika, Brezilya, Arjantin), 2'si federasyon yapısına çok yakın, çok yetkili "özerk bölgeler" olan ülkeler (Endonezya ve Güney Kore).

TESPİT 37:

DÜNYADA BAŞKANLIK SİSTEMİ AĞIRLIKLIL FEDERASYONLARDA BULUNUR!

**BU GERÇEK BİR "TESADÜF" DEĞİLDİR: YUKARIDA
İZAH ETTİĞİM SOMUT SEBEPLERDENDİR**

6.4. BAŞKANLIK SİSTEMİNE GEÇİŞ TÜRKİYE'DE FEDERASYONA YOL AÇAR MI?

Hemen belirteyim, şöyle bir iddiam yok: *"Başkanlık sistemi gelecek, ertesi gün Türkiye'de federasyon olacak," demiyorum!* Bu doğru olmaz, dürüst olmaz, bilimsel olmaz.

Benim dediğim farklı bir şey: Birçok sebepten ötürü, başkanlık sistemi zamanla, federasyon konusuna maalesef kapıyı açacaktır. "Zamandan" kastettiğim: Başkanlık sistemi kabul edilirse, bundan 2-3 yıllık bir süreç sonrası gelebileceğini, en azından konunun çok ciddi tartışılacağını burada yazıyorum, uyarı görevimi yapıyorum: Tarihe not düşünüyorum.

Şunu da hemen belirteyim: **Federasyon konusunu Türkiye için hayırlı bulmuyorum. Zira daha fazla ayrışmaya ve uzaklaşmaya değil, daha fazla birleşmeye ve yakınlaşmaya ihtiyacımız var!** Bu yüzden, böyle bir gidişatın Türkiye için son derece kaygı verici olacağını düşünürüm.

Başkanlık sisteminin neden zamanla federasyona yol açacağını burada kısaca özetlemek isterim:

- 1) Yukarıda ayrıntılı gördüğümüz üzere, 1787’de başkanlık sistemi zaten bir federasyon için tasarlanmıştır ve federasyonlarda nispeten istikrarlı işleyebilmektedir.
- 2) Başkanlık ile yönetilen dünyanın başlıca ülkeleri federasyondur. Başkanlık sistemi ağırlıklı federasyonlarda bulunur: Bu da federasyonlar için tasarlanmış bir sistem olduğunu kanıtlar.
- 3) Başkanlık sistemi gelirse: Sorunsuz işleyemeyeceği için (bu kitapta izah ettiğim birçok sebepten ötürü), zamanla federasyon konusu açılacaktır. Sadece sistemin biraz daha iyi işleyebilmesi için dahi bu konunun açılma riski vardır.

Ancak tüm bu genel sebeplere ek olarak, Türkiye gerçeğinden ve somut olarak bu yeni anayasa teklifinin içeriğinden kaynaklanan birkaç ek sebep daha var: - Yukarıdaki bölümlerde uzunca inceledik; ancak burada kısaca hatırlatmak gerekirse: Yeni anayasa teklifinde, halkın yaklaşık yüzde 51’ini temsil eden bir kişiye, tüm devleti ve yargıyı baştan yapılandırma yetkisi veriliyor. Bu yüzden, bu anayasa sonucu, çok kısa süre sonra bir “parti devleti ve yargısı” ortaya çıkma ihtimali yüksektir. **Parti devleti ister istemez ayrıştırıcı olur:** Toplumun ciddi bir kesimi kendini dışlanmış hisseder. Bu önemli bir risktir ve göz ardı edilmemelidir.

- Yukarıda yine uzunca izah ettiğim üzere, **bu sistemden hemen sonra 2 partili sisteme geçişin düşünüldüğü açıktır.** Türkiye’nin bugünkü yapısına baktığımızda, dar bölge iki türlü seçim olursa: 2 partili sistem oluşabilir veya **2 parti artı 1 bölgesel parti*** (*baraja bağlı olarak). 2 partili sistem oluştuğunda toplumun bir kısmının Meclis’te temsil edilmeme ihtimali yüksek ve/veya **bazı bölgelerden tek 1 partinin çıkması riskini taşır.** Bu da yine sorunlara yol açabilir ve zamanla bu sorunlara bir cevap olarak “federasyon” veya “özerk bölge” tartışmaları artabilir.

Bunun Türkiye için hayırlı olmadığını düşünüyorum!

PARLAMENTER SİSTEMİMİZ, BAŞKANLIK SİSTEMİNE GÖRE VE ÖZELLİKLE DE ŞU AN TEKLİF EDİLEN ANAYASAYA GÖRE ÇOK DAHA KUCAKLAYICI, DAHA DEMOKRATİK, DAHA BİRLEŞTİRİCİ.

BUNDAN UZAKLAŞMAMALİYİZ!

6. BÖLÜM SONUÇ TESPİTİ:

BAŞKANLIK SİSTEMİ TÜRKİYE'DE FEDERASYONA YOL AÇAR MI?

BAŞKANLIK SİSTEMİ BİR FEDERASYON İÇİN TASARLANMIŞTIR (ABD, 1787). ÜNİTER BİR DEVLETTE İŞLEYEBİLMESİ DÜŞÜNÜLMEMİŞTİR.

DÜNYADA BAŞKANLIK SİSTEMİ İLE YÖNETİLEN BAŞLICA ÜLKELER FEDERASYONDUR (BAKINIZ G-20'YE).

BAŞKANLIK SİSTEMİ, SİSTEMDEN KAYNAKLANAN ÖZELLİKLERDEN DOLAYI FEDERASYONLARDA DAHA SORUNSUZ İŞLİYOR.

BAŞKANLIK SİSTEMİ FEDERASYONLARDA DAHA İYİ İŞLEDİĞİ İÇİN, ZAMANLA BU TARTIŞMAYI TÜRKİYE'DE DE GÜNDEME GETİREBİLİR. AYRICA, ÖZELLİKLE TEKLİF EDİLEN YENİ ANAYASANIN KUTUPLAŞTIRICI, AYRIŞTIRICI BİR SİSTEM GETİRME RİSKİ YÜKSEK. BU DA ÜLKEMİZ İÇİN HİÇ HAYIRLI OLMAZ.

*BENİM BU KONUDA DÜŞÜNCEM ÇOK BASİT BİR
MANTIKTAN KAYNAKLANIYOR:*

*KUCAKLAYICI, BİRLEŞTİRİCİ, NEREDEYSE 200 YILLIK
DENENMİŞ SİSTEMİMİZDEN VAZGEÇMEYELİM,
GEREKSİZ RİSKLERE KAPIYI AÇMAYALIM!*